

Література

1. Земельний кодекс України.
2. Лісовий кодекс України.
3. Лукінов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ століття). – К., 1997. – С. 455.
4. Туниця Ю., Дейнека А. Рекомендації круглого столу "Напрямки використання лісосировинних ресурсів Львівщини"// Деревообробник. – № 5 (5). – 5-18 червня 2000 р.
5. Самоплавський В.І. Лісова галузь України: погляд у майбутнє// Лісовий журнал. – 1994, № 3. – С. 2-6.
6. Снякевич І. Система інструментів лісової політики. Яким чином її формувати та ефективно використовувати// Деревообробник. – № 16 (16). – 20 листопада – 4 грудня. – 2000 р.
7. Статут обласного комунального спеціалізованого лісгосподарського підприємства "Галсільліс".

УДК 336.22

Аспір. М.Б. Лаврів¹ – м. Івано-Франківськ

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Розглянуто практику місцевого оподаткування в Україні. Проаналізовано сукупні і середньодушові надходження місцевих податків у територіальному розрізі і за видами місцевих бюджетів, а також їх динаміку. Досліджено структуру надходжень від місцевого оподаткування, їх роль у місцевих бюджетах різних рівнів. Сформульовані основні проблеми діючої системи.

Ключові слова: місцеві податки і збори, місцеве самоврядування, місцевий бюджет, доходи місцевих бюджетів, видатки місцевих бюджетів.

Doctorate M.B. Lavriv – Precarpathian University named after V. Stefanyk

Modern problems of the local taxation in Ukraine

The acting practice of the local taxation is considered. Local taxes and duties receipts in the territorial division and in accordance with local budgets kinds are analyzed. Total sum receipts dynamics and per head are defined. The local taxation receipts structure, its role in a local budget formation at all of the levels are explained. Key drawbacks of the contemporary local taxation are formulated.

Key words: local taxes and duties, municipal government, local budget, local taxation, local budget expenses, local budget receipts.

Розвиток самоврядування в Україні неможливий без адекватного реформування системи місцевого оподаткування, оскільки остання є не лише методом формування доходів місцевих бюджетів, але та ознакою фінансової незалежності місцевих органів влади, а також важливим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку на місцевому рівні.

Правове регулювання місцевого оподаткування в Україні почалося після прийняття Декрету Кабінету Міністрів України "Про місцеві податки і збори" від 20.05.1993 р., який залишається основним нормативним актом у цій сфері. З 1994 р. у державі спостерігається постійне зростання абсолютних розмірів надходжень місцевих податків і зборів, хоча з 1999 р. темпи зростан-

¹ кафедра фінансів, Прикарпатський університет ім. В. Стефаника

ня їх скорочувалися (табл. 1). В умовах зміни споживчих цін номінальна зміна надходжень не відображає реальної їх динаміки, тому при визначенні останньої необхідно враховувати індекс інфляції. Реальні темпи зростання надходжень від місцевого оподаткування значно нижчі, ніж номінальні, а з 1998 р. відбувається неухильне скорочення реальної величини надходжень місцевих податків і зборів.

Табл. 1. Основні показники виконання бюджетів України (загальний і спеціальний фонди разом)*

Показники	Роки							
	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Доходи зведеного бюджету, млн. грн.	5231	20690	30219	28112	28916	32876	48444	53975
Зміна відносно попереднього року, %		у 4 р.	46,1	-7,0	2,9	13,7	47,4	11,4
Доходи місцевих бюджетів, тис. грн. ¹	1803	8642	10952	12138	13211	13152	14312	17611
Зміна відносно попереднього року, %	1911	у 4,8р.	26,7	10,8	8,8	-0,4	8,8	23,1
Видатки місцевих бюджетів, тис. грн.		9547	11761	13690	15019	15816	16994	22245
Зміна відносно попереднього року, %		у 5р.	23,2	16,4	9,7	5,3	7,4	30,9
Надходження місцевих податків і зборів, тис. грн. ²	9	125	285	360	392	442	485	514
Зміна відносно попереднього року, %								
номінальна		у 13,9р.	у 2,3р.	26,3	8,9	12,8	9,7	6,0
реальна ³		у 5 р.	63,2	14,7	-9,3	-5,4	-12,8	-5,2
Питома вага місцевих податків і зборів, %								
у доходах зведеного бюджету	0,2	0,6	0,9	1,3	1,4	1,3	1,0	1,0
у доходах місцевих бюджетів	0,5	1,4	2,6	3,0	3,0	3,4	3,4	2,9
у видатках місцевих бюджетів	0,5	1,3	2,4	2,6	2,6	2,8	2,9	2,3

Примітка: * розраховано автором за матеріалами Міністерства фінансів України [1] та Групи фінансового аналізу при Комітеті Верховної Ради України з питань бюджету [2].

Важливим кількісним показником рівня фінансової автономії місцевих органів влади є питома вага надходжень до місцевих бюджетів від місцевих податків і зборів. Вона характеризує частину доходів, яка формується за рахунок податків і зборів, встановлених місцевими органами влади, у 1994-1999 рр. значення цього показника зростало з 0,5 % до 3,4 %, а у 2001 р. скоротилася до 3 %. Аналогічною була тенденція щодо питомої ваги місцевих податків і зборів у доходах зведеного бюджету. У 2001 р. вона становила лише 1 %.

Оскільки частина доходів місцевих бюджетів формується за рахунок міжбюджетних трансфертів, на наш погляд, доцільно встановити частину витрат місцевих органів влади, які покриваються за рахунок місцевих податків і зборів, тобто визначити питому вагу останніх у видатках місцевих бюджетів. Результати розрахунку свідчать про стійке зростання цього показника, хоча його величина і в жоден з років досліджуваного періоду не перевищувала 3 %.

Дані про надходження від місцевого оподаткування в розрізі адміністративно-територіальних одиниць, представлені у табл. 2, свідчать про таке:

¹ Без офіційних трансфертів.

² Не враховуючи кошти, що передаються до державного бюджету та за взаємними розрахунками.

³ З урахуванням індексу споживчих цін заданими: Бюлетень НБУ. – 2002, №1 – С. 48-49.

Табл. 2. Надходження місцевих податків і зборів в розрізі адміністративно-територіальних одиниць України*

Адміністративно-територіальні одиниці	Надходження місцевих податків і зборів				Зміна суми надходжень порівняно, з попереднім роком, %				Питома вага місцевих податків і зборів, %			
	1999 р.		2000 р.		2000		2001		1999		2000	
	у % до загальної маси		у % до загальної маси		номинальна		реальна ³		у сукупних доходах		у сукупних доходах	
	тис. грн.	у % до загальної маси	тис. грн.	у % до загальної маси	номинальна	у % до загальної маси	реальна ³	у % до загальної маси	у сукупних доходах	у сукупних доходах	у сукупних доходах	у сукупних доходах
Автономна Республіка Крим	19998	4,53	21382	4,40	22545	4,39	6,9	5,4	-15,0	-5,7	3,25	2,39
Вінницька обл.	11503	2,61	12210	2,51	12253	2,39	6,1	0,4	-15,6	-10,2	4,23	4,64
Волинська обл.	11001	2,49	11472	2,36	12115	2,36	4,3	5,6	-17,1	-5,5	7,55	7,07
Дніпропетровська обл.	31976	7,24	34895	7,19	39066	7,61	9,1	12,0	-13,3	0,1	3,28	3,13
Донецька обл.	42117	9,54	44640	9,19	42969	8,37	6,0	-3,7	-15,7	-13,9	3,34	2,87
Житомирська обл.	9300	2,11	10923	2,25	12189	2,37	17,5	11,6	-6,6	-0,2	3,80	5,79
Закарпатська обл.	7005	1,59	8514	1,75	8869	1,73	21,5	4,2	-3,4	-6,8	3,14	4,17
Запорізька обл.	22135	5,01	22558	4,65	23303	4,54	1,9	3,3	-19,0	-7,6	3,71	3,52
Івано-Франківська обл.	7860	1,78	9788	2,02	9688	1,89	24,5	-1,0	-10,1	-11,5	2,16	4,64
Київська обл.	10613	2,40	11453	2,36	11689	2,28	7,9	2,1	-14,2	-8,7	1,35	2,48
Кіровоградська обл.	6338	1,44	7285	1,50	7351	1,43	14,9	0,9	-8,6	-9,7	3,31	3,96
Луганська обл.	21114	4,78	20364	4,19	21508	4,19	-3,6	5,6	-23,3	-5,5	3,27	4,04
Львівська обл.	21965	4,97	23857	4,97	21814	4,25	8,6	-8,6	-13,7	-18,2	3,02	4,83
Миколаївська обл.	8927	2,02	10039	2,07	10619	2,07	12,5	5,8	-10,6	-5,4	2,67	3,56
Одеська обл.	29186	6,61	30873	6,36	33274	6,48	5,8	7,8	-15,9	-3,6	4,18	4,16
Полтавська обл.	15529	3,52	16318	3,36	16704	3,25	5,1	2,4	-16,5	-8,4	2,79	3,95
Рівненська обл.	7791	1,76	9002	1,85	9259	1,80	15,5	2,9	-8,2	-8,0	1,96	5,79
Сумська обл.	8252	1,87	8379	1,73	8326	1,62	1,5	-0,6	-19,3	-11,1	2,58	2,88
Тернопільська обл.	5532	1,25	6046	1,25	6465	1,26	9,3	6,9	-13,1	-4,4	3,85	4,54
Харківська обл.	38002	8,61	35498	7,31	40784	7,94	-6,6	14,9	-25,7	2,8	5,04	4,63
Херсонська обл.	7875	1,78	8707	1,79	9035	1,76	10,6	3,8	-12,1	-7,2	4,03	4,37
Хмельницька обл.	14906	3,38	16371	3,37	18263	3,56	9,8	11,6	-12,7	-0,2	5,35	7,98
Черкаська обл.	8767	1,99	9863	2,03	10077	1,96	12,5	2,2	-10,6	-8,6	2,16	3,78
Чернівецька обл.	9171	2,08	12118	2,50	12601	2,45	32,1	4,0	-5,0	-7,0	6,42	9,22
Чернігівська обл.	9219	2,09	9913	2,04	10531	2,05	7,5	6,2	-14,5	-5,0	3,24	4,67
м.Київ	51006	11,55	67883	13,98	76834	14,96	33,1	13,2	5,8	1,2	3,40	1,93
м.Севастополь	4438	1,01	5146	1,06	5430	1,06	16,0	5,5	-7,8	-5,6	4,71	4,44
Всього	441526	100,0	485497	100,0	513561	100,0	10,0	5,8	-12,6	-5,4	3,36	2,92
												2,86
												2,31

* Розраховано автором за матеріалами Міністерства фінансів України [1] та Групи фіскального аналізу при Комітеті Верховної Ради України з питань Бюджету [2].

- у 2000-2001 рр. зростала номінальна сума надходжень місцевих податків і зборів у більшості областей України, хоча у 2001 р. темпи такого зростання знизились з 10 % до 5,8 %. Найбільших темпів приросту досягнуто у м. Києві і таких областях: Чернівецькій, Івано-Франківській, Закарпатській (2000р.); Харківській, Дніпропетровській, Житомирській, Хмельницькій (2001 р.);
 - у реальному вимірі надходження місцевих податків і зборів скорочувалося, причому в усіх регіонах держави, крім: 2000 р. – м. Києва і Чернівецької області; 2001 р. – м. Києва, Дніпропетровської і Харківської областей. У 2001 р. темпи такого скорочення сповільнилися. Найбільше надходження знизились: 2000 р. – у Харківській, Луганській, Сумській, Волинській; 2001 р. – у Львівській, Донецькій, Івано-Франківській і Сумській областях;
 - з загальної суми надходжень місцевих податків і зборів в Україні найбільша частка надходила до місцевих бюджетів м. Києва, яка до того ж зростає протягом 1999-2001 рр. (з 11,6 % до 15 %). "Лідерами" за даним показником є також Дніпропетровська, Донецька, Харківська та Одеська області. У сукупності до місцевих бюджетів названих п'яти регіонів у 2001 р. надійшло майже 45,4 % загальної суми надходжень від місцевого В оподаткування в межах держави. Найменша сума надходжень з цього джерела припадала на Тернопільську, Кіровоградську, Закарпатську, Хмельницьку і Рівненську області – разом близько 8 %;
 - питома вага місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів значно перевищила середньодержавний рівень у Чернівецькій, Харківській, Волинській і Хмельницькій областях; низькою є вона у Київській, Сумській областях, а також в АРК і у м. Києві. У 2000 р. спостерігалось зростання частки місцевих податків і зборів у доходах місцевих бюджетів вісімнадцяти областей, причому у деяких (Рівненська, Чернівецька, Хмельницька, Івано-Франківська, Житомирська) досить істотне. А у 2001 р. вона не зростає в жодному з регіонів України;
 - частка видатків, профінансованих за рахунок місцевих податків і зборів у 2001 р., скоротилася порівняно з 2000 р. з 2,9 % до 2,3 %. Лише в чотирьох областях вона перевищувала 3 %. Зниження цього показника у 2001 р. відбулося в усіх регіонах України, крім Чернігівської області і м. Києва.
- Очевидно, що сукупні надходження від місцевого оподаткування залежать від чисельності населення, тому показовими для аналізу є дані про розміри надходжень місцевих податків і зборів в розрахунку на душу населення (табл. 3).

З результатів такого аналізу випливає:

- у середньому по Україні середньодушові надходження місцевих податків і зборів у номінальному вираженні у 2000-2001 рр. зростали, хоча у 2001 р. темпи зростання знизились. Найбільшими темпами приросту були у м. Києві, а також областях: Чернівецькій, Івано-Франківській, Закарпатській (2000 р.); Харківській, Дніпропетровській і Житомирській (2001 р.);
- у реальному вимірі середньодушові надходження зменшувалися в усіх адміністративно-територіальних одиницях за винятком: Чернівецької області (2000 р.) і м. Києва (2000-2001 рр.). Максимальними темпами зниження названого показника були: у 2000 р. – в Харківській, Луганській, Запорізькій; у 2001 р. – Львівській, Донецькій і Сумській областях;
- в Україні спостерігаються значні територіальні відмінності у середньодушових надходженнях місцевих податків і зборів. До "лідерів" за даним показником належали міста Київ і Севастополь, а також Харківська, у Чернівецька,

Одеська, Запорізька і Хмельницька області. Найменшими такі надходження, були в Тернопільській, Сумській, Кіровоградській, Київській і Івано-Франківській областях. Протягом 2000-2001 рр. зростала міжрегіональна диференціація, що підтверджується зростанням коефіцієнта варіації середньодушових надходжень від місцевого оподаткування.

Табл. 3. Надходження місцевих податків і зборів у розрахунку на душу населення*

Адміністративно-територіальні одиниці	Надходження на душу населення						Зміна порівняно з попереднім роком, %			
	1 999 р.		2 000 р.		2001 р.		номінальна		реальна ³	
	грн./чол.	у % до середнього рівня	грн./чол.	у % до середнього рівня	грн./чол.	у % до середнього рівня	2000	2001	2000	2001
Автономна Республіка Крим	9,41	1,06	10,09	1,03	10,65	1,03	7,2	5,5	-14,7	-5,6
Вінницька обл.	6,31	0,71	6,76	0,69	6,75	0,65	7,1	-0,1	-14,9	-10,6
Волинська обл.	10,37	1,17	10,86	1,11	11,44	1,11	4,7	5,4	-16,7	-5,7
Дніпропетровська обл.	8,58	0,97	9,44	0,96	10,52	1,02	10,0	11,4	-12,5	-0,3
Донецька обл.	8,46	0,96	9,07	0,92	8,67	0,84	7,2	-4,3	-14,8	-14,4
Житомирська обл.	6,46	0,73	7,66	0,78	8,51	0,82	18,6	11,1	-5,8	-0,6
Закарпатська обл.	5,45	0,62	6,64	0,68	6,91	0,67	21,8	4,1	-3,2	-6,9
Запорізька обл.	10,99	1,24	11,31	1,15	11,62	1,12	2,9	2,8	-18,2	-8,1
Івано-Франківська обл.	5,39	0,61	6,73	0,69	6,65	0,64	24,9	-1,1	-0,8	-11,6
Київська обл.	5,77	0,65	6,29	0,64	6,39	0,62	9,0	1,5	-13,3	-9,2
Кіровоградська обл.	5,39	0,61	6,28	0,64	6,29	0,61	16,5	0,2	-7,4	-10,3
Луганська обл.	7,94	0,90	7,76	0,79	8,14	0,79	-2,3	4,9	-22,4	-6,2
Львівська обл.	8,07	0,91	8,80	0,90	8,03	0,78	9,0	-8,8	-13,3	-18,4
Миколаївська обл.	6,84	0,77	7,77	0,79	8,18	0,79	13,6	5,3	-9,8	-5,8
Одеська обл.	11,58	1,31	12,34	1,26	13,25	1,28	6,6	7,4	-15,3	-4,0
Полтавська обл.	9,21	1,04	9,78	1,00	9,96	0,96	6,2	1,8	-15,6	-8,9
Рівненська обл.	6,55	0,74	7,59	0,77	7,79	0,75	15,9	2,7	-7,9	-8,1
Сумська обл.	6,13	0,69	6,31	0,64	6,22	0,60	2,9	-1,3	-18,2	-11,8
Тернопільська обл.	4,77	0,54	5,24	0,53	5,58	0,54	9,9	6,6	-12,6	-4,6
Харківська обл.	12,74	1,44	12,01	1,22	13,73	1,33	-5,7	14,3	-25,0	2,3
Херсонська обл.	6,39	0,72	7,14	0,73	7,37	0,71	11,7	3,2	-11,2	-7,7
Хмельницька обл.	10,16	1,15	11,26	1,15	12,50	1,21	10,8	11,0	-11,9	-0,7
Черкаська обл.	6,02	0,68	6,84	0,70	6,95	0,67	13,6	1,6	-9,7	-9,1
Чернівецька обл.	9,82	1,11	13,02	1,33	13,51	1,31	32,6	3,8	5,4	-7,1
Чернігівська обл.	7,12	0,80	7,77	0,79	8,19	0,79	9,1	5,5	-13,3	-5,6
м. Київ	19,40	2,19	25,77	2,63	29,19	2,83	32,8	13,3	5,6	1,3
м. Севастополь	11,16	1,26	13,23	1,35	13,94	1,35	18,5	5,4	-5,8	-5,7
У середньому по Україні	8,85	1,00	9,81	1,00	10,33	1,00	10,8	5,3	-11,9	-5,8
Мінімальне значення	4,77		5,24		5,58		32,8	14,3	5,6	1,3
Максимальне значення	19,40		25,77		29,19		-5,7	-8,8	-25,0	-18,4
Стандартне відхилення	3,12		4,00		4,65					
Коефіцієнт варіації	35,24		40,77		45,05					

Примітка: * розраховано автором за матеріалами Міністерства фінансів України [1] та Групи фінансового аналізу при Комітеті Верховної Ради України з питань Бюджету [2].

Аналіз надходжень місцевих податків і зборів до окремих видів місцевих бюджетів України у 1999-2000 рр. (табл. 4) дає підстави для таких висновків:

Табл. 4. Надходження місцевих податків і зборів за видами місцевих бюджетів України*

Види бюджетів	Надходження місцевих податків і зборів									
	1999 р.					2000 р.				
	тис. грн.	у % до загальної маси	тис. грн.	у % до загальної маси	тис. грн.	тис. грн.	у % до загальної маси	тис. грн.	у % до загальної маси	тис. грн.
Місцеві бюджети - всього	441524	100,0	485495	100,0						
У тому числі бюджети:										
республіканський АРК, області	18535	4,2	16538	3,4						
міст республіканського, обласного значення	279337	63,3	298512	61,5						
районні	59744	13,5	79662	16,4						
міст районного значення	35694	8,1	39178	8,1						
селищні	29998	6,8	31445	6,5						
сільські	18216	4,1	20160	4,2						

* Розраховано автором за матеріалами Міністерства фінансів України [1].

Табл. 5. Структура надходжень місцевих податків і зборів по видах місцевих бюджетів Івано-Франківської області у 2001 р.*

Показники	Зведений бюджет області - всього									
	міст обласного значення					районні				
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.
Податок з реклами	30,4	0,3	29,0	0,5						
Комунальний податок	3378,9	34,8	1895,0	29,7	51,7	40,8	749,8	48,8	283,5	37,9
Готельний збір	484,8	5,0	369,4	5,8			78,9	5,1	30,2	4,0
Збір за припаркування автотранспорту	136,7	1,4	95,9	1,5			18,7	1,2	16,6	2,2
Ринковий збір	4952,2	51,0	3763,5	58,9	74,8	59,0	575,8	37,5	315,9	42,2
Збір за видачу ордеру на квартиру	8,3	0,1	4,9	0,1			3,1	0,2	0,2	0,0
Курортний збір	47,5	0,5	30,3	0,5					12,0	1,6
Збір з аукціонів, конкурсного розпродажу і лотерей	13,4	0,1	12,6	0,2	0,1	0,1	0,5	0,0	0,2	0,0
Збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг	663,9	6,8	189,7	3,0	0,1	0,1	109,6	7,1	89,3	11,9
Всього місцевих податків і зборів	9716,1	100,0	6390,3	100,0	126,7	100,0	1537,3	100,0	748,4	100,0
Питома вага місцевих податків і зборів у сукупних доходах		3,9		5,6		1,2			17,9	
										5,3

* Розраховано автором за матеріалами головного фінансового управління Івано-Франківської обласної державної адміністрації [3].

- У 2000 р. зростали надходження від місцевого оподаткування у номінальному виразі в усіх видах місцевих бюджетів за винятком обласних, де вони скоротилися майже на 11 %. Максимальним було збільшення таких надходжень до районних бюджетів – 33,3 %, мінімальним – до бюджетів селищ – 4,8 %. У реальному вимірі обсяг надходжень місцевих податків і зборів до усіх видів місцевих бюджетів (за винятком районних) зменшився.
- Розподіл загальної суми надходжень з вищеназваного джерела свідчить про те, що основна маса місцевих податків і зборів надходить у бюджети міст республіканського та обласного значення (понад 60 %).
- Фіскальне значення місцевих податків та зборів по-різному проявлялося у формуванні доходної частини різних бюджетів. Найвідчутніша була їх роль у бюджетах територіальних громад: селищ, міст (особливо районного значення) і сіл; невелике значення цього показника у доходах районних і обласних бюджетів. Це тому, що право на запровадження більшості місцевих податків і зборів належить територіальним громадам. Проте у 2001 р. частка надходжень від місцевого оподаткування у доходах бюджетів територіальних громад знизилась, а бюджетів обласних і районних – зросла.
- Питова вага місцевих податків і зборів у видатках різних видів місцевих бюджетів також була неоднаковою. Найбільшу частину бюджетних видатків було забезпечено надходженнями від місцевого оподаткування в містах районного значення і селищах – понад 10 %. У 2000 р. відбулося скорочення цього показника в усіх видах бюджетів, крім районних.

Аналіз структури надходжень від місцевого оподаткування підтверджує, що фіскальне значення окремих місцевих податків і зборів у місцевих бюджетах різних рівнів неоднакове. Зокрема дані про виконання місцевих бюджетів Івано-Франківської області (табл. 5) засвідчують:

- З 9716,1 тис. грн. надходжень місцевих податків і зборів до зведеного бюджету області 51 % припадав на ринковий збір, 34,8 % на комунальний податок. Отже, лише ці два платежі забезпечили понад 85 %, а з урахуванням збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг – понад 97 % сукупних надходжень від місцевого оподаткування. Питова вага решти платежів була незначною (лише частка збору за припаркування автотранспорту перевищувала 1 %).
- У районних бюджетах надходження місцевих податків і зборів майже повністю сформовано за рахунок ринкового збору (59,0 %) і комунального податку (40,8 %).
- У бюджетах міст обласного значення переважну частину надходжень від місцевого оподаткування також забезпечили ринковий збір (58,9 %) і комунальний податок (29,7 %). На третьому місці – готельний збір (5,8 %). У містах районного значення майже половина загальної суми надходжень від місцевого оподаткування припадала на комунальний податок (48,8 %). Питова вага ринкового збору – 37,5 %, збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг (третє місце) – 7,1 %.
- Найбільш диференційованими за джерелами були надходження місцевих податків і зборів до селищних бюджетів. На фоні "традиційних лідерів" ринкового збору (42,2 %) і комунального податку (37,9 %), суттєву частку надходжень від місцевого оподаткування забезпечував збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг – 11,9 %. Відчутними були також питова вага зборів: готельного (4,0 %), за припаркування автотранспорту (2,2 %) і курортного (1,6 %).

- Особливістю структури надходжень місцевих податків і зборів до сільських бюджетів є значно більша, ніж у середньому по області питова вага збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг – 30,1 %. Це друге місце після комунального податку (43,7 %). Лише на третьому місці ринковий збір (24,3 %).

Таким чином, динаміка основних показників місцевого оподаткування негативно характеризує його розвиток протягом останніх років, а основний висновок, який випливає з вищенаведеного аналізу, полягає в тому, що місцеві податки і збори не забезпечують реальної фінансової автономії місцевих органів влади і самостійності їх бюджетів, зважаючи на їх незначну питому вагу як у доходах, так і видатках місцевих бюджетів. На підставі узагальнення проаналізованих показників, на наш погляд, можна виділити такі основні проблеми практики місцевого оподаткування в Україні:

1. Місцеві податки і збори не виконують свого основного призначення: забезпечення відчутними доходами місцевих бюджетів, тобто не реалізують фіскальної функції оподаткування на місцевому рівні.

2. Незважаючи на широкий перелік місцевих податків і зборів, переважні надходження з цього джерела забезпечують лише окремі з них (ринковий збір і комунальний податок). Це робить надзвичайно вразливими місцеві бюджети у разі недоотримання надходжень цих двох платежів.

3. Більшість об'єктів місцевого оподаткування є недоступною для окремих бюджетів: у селах такі об'єкти, як правило, відсутні, а у регіональної влади (районної та обласної) практично немає фіскальних повноважень, тому частка надходжень від місцевого оподаткування до їх бюджетів мізерна. Отже, актуальною і такою, що потребує вирішення є проблема регіональних податків.

4. Фіскальні повноваження місцевих органів влади обмежені кількісно (шляхом встановлення максимально допустимих ставок податків і зборів) і якісно (вичерпний перелік об'єктів місцевого оподаткування). Неминучими наслідками такої практики є таке:

- на місцевому рівні відсутні вагомі об'єкти оподаткування, що не дає можливості органам місцевого самоврядування реально застосовувати фіскальні важелі впливу на формування оптимальної структури місцевого господарства; стимулювання інвестиційної, інноваційної діяльності, розвитку підприємництва, природокористування, соціально-демографічних процесів, зайнятості – це означає, що регулююча і стимулююча функції місцевого оподаткування також не виконуються;
- оскільки на місцевому рівні об'єкти, державного оподаткування, як правило, не оподатковуються, то у місцевої влади немає стимулів до збільшення надходжень основних державних податків і розширення їх джерел взагалі;
- надмірна уніфікація місцевих податків унеможливорює врахування і реалізацію у місцевій податково-бюджетній практиці сукупності місцевих соціально-економічних, екологічних, ресурсних і інших особливостей; адже на місцях завжди можливі особливі об'єкти, що можуть поповнити місцевий бюджет, але їх оподаткування не врегульоване законодавством.

До цього можна додати такі основні недоліки практики місцевого оподаткування в Україні:

1. Недосконале нормативно-правове забезпечення системи оподаткування на місцевому рівні в цілому.

2. Невідповідність конкретних діючих місцевих податків і зборів принципам ефективного і справедливого оподаткування і, як наслідок, недосконалість їх практичного застосування.

3. Низький рівень взаємозв'язку розміру доходів від місцевого оподаткування з розвитком господарської ініціативи, відповідальності і зацікавленості місцевих властей.

4. Відсутність чіткого розмежування умов надходжень у місцеві бюджети податків, пов'язаних за економічним джерелом з загальнодержавним механізмом господарювання і податків, економічні джерела яких формуються виключно у процесі регіонального і місцевого відтворення.

Названі проблеми і недоліки вітчизняної системи місцевого оподаткування зумовлюють основні шляхи його реформування, суть яких повинна зводитись до максимального вирішення перерахованих проблем і усунення виявлених недоліків. Кінцевою метою вдосконалення системи оподаткування на місцевому рівні є забезпечення місцевих органів різних рівнів значимими об'єктами оподаткування, що сприяло б виконанню місцевими податками основних їх функцій: фіскальної (формування бюджетних доходів), регулюючої і стимулюючої (реальний вплив на місцеві соціальні процеси) і надавало б реального змісту місцевому самоврядуванню в Україні.

Література

1. Статистичний збірник "Бюджет України 2000"// Інтернет: www.minfm.gov.ua/budget/20020311171958.zip

2. Бюджетний і Податковий Огляд: Січень-грудень 2001 р.: Аналіз Бюджету – 2002: Аналіт. ст., комент., табл./ Група фіскального аналізу при Комітеті Верховної Ради України з питань бюджету. – К., 2002. – 127 с.

3. Звіт про виконання бюджету Івано-Франківської області за 2001 р.

УДК 130.2:712.253

Аспір. А.В. Шлапак⁶ – УкрДЛТУ

ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ "СОФІЇВКА" НАН УКРАЇНИ

Визначено деякі напрямки вдосконалення фінансового стану дендрологічного парку. Зроблено висновки щодо перспективності існування дендрологічного парку в ринкових умовах, як самостійної установи.

A.V. Shlapak – USUFWT

Economical substantiation of dendrological park's "Sofievka" NAS of Ukraine financial condition

Some direction of dendrological park's financial conditions improvement are studied. The conclusions are made concerning the prospects of dendrological park activity on the market as an independent institution

⁶ Наук. керівник: проф. М.В. Римар, д-р екон. наук – УкрДЛТУ

Дендрологічний парк "Софіївка" НАН України фінансується за рахунок двох джерел надходження коштів, а саме бюджетних асигнувань та за спеціальними коштами (табл. 1 та 2). Розглядаючи фінансування дендрологічного парку "Софіївка" за рахунок бюджетних асигнувань з 2000 по 8-й місяць 2002 р. звертає на себе увагу використання фактичних витрат в межах бюджетного фінансування за всіма кодами функціональної класифікації видатків бюджету.

Табл. 1. Фінансування дендрологічного парку "Софіївка" НАН України у 2000-2002 рр. за рахунок бюджетних асигнувань, тис. грн.

Коди функціональної класифікації видатків бюджету	Назва фінансування	Фінансування бюджетного загального фонду					
		2000		2001		2002	
		план	факт	план	факт	план	факт за 8 місяців
40101	Фундаментальні дослідження	316,6	316,6	494,5	474,6	417,5	390,7
40201	Пошукові роботи	76,1	76,1	124,6	124,6	68,3	68,3
40203	Держзамовлення на реконструкцію парку	250,0	250,0	500,0	350,0	383,3	233,2
	Всього:	642,7	642,7	1119,1	949,2	869,1	692,3
	в т.ч. – заробітна плата	241,9	241,9	371,2	371,2	302,8	302,8
	– нарахування	90,8	90,8	152,9	152,9	110,9	110,9
	– електроенергія	39,3	39,3	48,7	48,7	36,3	34,5
	– газ	14,0	14,0	19,6	19,6	9,6	9,6
	– утримання транспорту	36,5	36,5	77,4	57,5	15,0	–
	– підрядні буд. роботи	157,7	157,7	447,0	297,0	383,3	233,3
	– утримання охорони	52,0	52,0	–	–	–	–
	– вода	4,0	4,0	2,3	2,3	–	–
	– послуги зв'язку	6,5	6,5	–	–	2,8	0,5
	інші					8,4	0,7

Табл. 2. Фінансування дендрологічного парку "Софіївка" НАН України у 2000-2002 рр. за рахунок спеціальних коштів, тис. грн.

Назва фінансування	Фінансування за спеціальними коштами		
	2000	2001	2002
	факт	факт	факт за 8 місяців
Всього надійшло	2039,3	2757,4	1999,6
Всього витрачено	2038,3	2757,4	1999,6
в т.ч. – заробітна плата	319,3	510,7	368,2
– нарахування на заробітну плату	121,6	186,9	129,3
– придбання матеріалів і утримання установи	1277,7	1687,0	1289,9
– відрядження	23,3	46,3	30,3
– оплата комунальних послуг та енергоносіїв:			
в т.ч. вода	19,0	18,2	7,2
електроенергія	53,7	72,4	71,1
газ	39,6	14,8	7,8
– видатки на капітальне будівництво	184,1	221,1	85,8